

A figyelmes olvasó észrevehette, hogy egyre kevesebb kiscikk, tudósítás, csak-informáló írás jelenik meg az utóbbi években lapunkban, s több az átfogó jellegű tanulmány. Logikusan következik ez a *Korunk* folyóirat voltából, tudományos jellegéből s a hazai magyar nyelvű lapok munkamegosztásán alapuló szerepéből. Ez a törekvésünk az idén fokozott hangsúlyt kap, s elsősorban az eredeti kutatásokat, meglátásokat tartalmazó tanulmányoknak szándékszunk helyet nyújtani.

A főlsszabradulás óta eltelt harminc év eredményeihez tartozik az is, hogy sok tudományág területén magyar kutatók is tevékenykednek. Hol és min dolgoznak, milyen sikereket értek el, mik a problémáik? — ilyen és hasonló kérdésekről tartottunk tanácskozást Marosvásárhelyen az orvosokkal (a beszámoló októberi számunkban jelent meg), Kolozsváron a fizikusokkal (anyagát e számunkban közöljük), a közelebbi hónapokban pedig történészekkel, nyelvészekkel, közgazdászokkal, a tárgyi és a szellemi néprajz művelőivel, irodalomtörténészekkel óhajtunk megbeszélést folytatni s minderről olvasóinkat tájékoztatni.

Sok romániai magyar geológus, orvos, író, tudós, művész, tanár, gép-szerelő lakatos, mérnök vagy agronómus tevékenykedik külföldön Románia sokoldalú külföldi kapcsolatai, a fejlődő országoknak nyújtott támogatás, élénk nemzetközi kereskedelmünk és kulturális cserénk következtében. Úgy véljük, jó szolgálatot teszünk mind a népek közti közeledés, mind a magunk értékeinek föl-ismerése tekintetében, ha szakembereink tollából minél több útirajzot, munkabeszámolót közlünk.

Sokat írhatnánk még terveinkről, elképzeléseinkről, összefoglalóul csupán azt jelezzük, hogy adottságainkat, lehetőségeinket igyekszünk messzemenően kiaknázni, s ebben a törekvésünkben — mint eddig is — számíttunk külső munkatársaink és olvasóink támogatására.

KORUNK

Korszaknyitó választás

Napjainkban a választások, népszavazások különböző válfajaira bőven lelünk példát. Emlékezzünk csak a tavalyi angol (egy évben kettő is), francia, amerikai, görög választásokra. Volt köztük valóban történelmi fordulatot hozó, új szakaszt hajnalító, aztán késhegyig menő, fej fej melletti küzdelem, végül pedig közönybe fulladó, alternatívát nem nyújtó, a választópolgárok tömeges távolmaradását regisztráló választás is.

Hajdan, a régi polgári-földesúri korszakban a hazai választások között is ritka volt a kiemelkedő jelentőségű, viszont annál gyakoribb volt az urnalopástól, hamisítástól, a tömegek kirekesztésétől s más manőverektől kísért komédia vagy — a dolgozók sorsa szempontjából nézve — tragédia.

Főlsszabradulásunk ebben a tekintetben is új időszakot fémjelez. Az eltelt harminc esztendő során minden egyes választás fontos időszakot alkotott az ország történetében, nem egy pedig döntő változást hozott. Emlékezzünk csak ebben az értelemben a háború után tartott első, 1946-os választásokra. A kommunisták vezetése alatt álló, a nagy tömegeket képviselő demokratikus pártok arcvonala döntő győzelmet aratott. Teljesen új összetételű és jellegű parlament alakult, s hasonlóképp megújultak a megyék, városok, községek vezetőségei is. Történelmünkben először került sor arra, hogy az Országháztól le a kicsiny falvak képviselőtestületéig a munkások, földművesek, fölvilágosult értelmiségiek jussanak többségre, s a haladás, a néperdek, a korszerűség irányába lendítsék előre állami életünket.

A következő választás már egészen más gazdasági, társadalmi helyzetben, sajátos körülmények között zajlott le. Megdőlt a monarchia, távozott az országból a király, a polgárság és a megmaradt földesúri elemek legerősebb támasza, megalkult a népköztársaság, kiakolbóltották a kormányból a nagyburzsoázia képviselőit, Tataráscut és Alexandrinit, egyesült a két munkáspárt, létrejött a dolgozók egységes, marxi—lenini pártja, amely az ország vezető erejévé lett — ezzel szemben a polgári pártok ereje és befolyása minimálisra csökkent —, s e feltételek között az újonnan megválasztott Nagy Nemzetgyűlés, valamint a megyei, városi és falusi néptanácsok hozzáláthattak a tömegek régi álmainak, évszázados törekvéseinek a valóra váltásához. Ezek után pedig minden egyes új választás a szocializmus építésének, a népi állam erősítésének, áldozatos munkánkknak egy-egy lépcsőfokát, magasabb szintre emelését jelezte.

Ebben az értelemben a közelgő választások az előzőkhöz hasonlatosak: ugyan-csak sajátos helyzetben tartatnak meg, olyan időpontban, amikor országunk fejlődése eredménydús szakaszt hagy maga mögött, és még jelentősebb emelkedők felé irányul. Emre sajátosságokat két tényező fémjelzi: az első — mondhatni — visszafelé utal és összegez, fölmutat, a második viszont előre mutat, törekvéseket, irányelveket vázol.

Az első tény az, hogy fél évvel ezelőtt ünnepeltük fölszabadulásunk 30. évfordulóját. Hogy mit értünk el e három évtized — egész emberöltő — alatt, arról az elmúlt hónapokban többször is irtunk, beszámoltunk, elméltünk. Ezúttal csupán arra emlékeztetnénk, hogy akár a globális acéltermelés, cementgyártás vagy könyvkiadás, akár az egy főre jutó évi nemzeti jövedelem, cukorfogyasztás vagy lábbelivásárlás oldaláról is elemezzük teljesítményeinket, kiderül, hogy azok többszörösen — nem egy vonatkozásban tízszeresen, tucatszorosan — haladják meg a fölszabadulás előtti idők arányszámait. Elmondhatjuk tehát, hogy amikor annak idején a háborúverte, ellenségdúlta félromos országban a demokrácia hívei — élükön a kommunistákkal — nekigyürköztek az országépítésnek, s azt hirdették, hogy az új rendszerben évszázadok lemaradását hozzuk be évtizedek alatt, akkor — igazuk volt. Bizakodásuk, reménykedésük indokoltnak bizonyult. A minden tekintetben Európa-széli, haladásperemi félféudális Románia ma, szocialista országként, erős és sokoldalúan fejlődő állammá vált; gondoljunk csak a más államoknak nyújtott gazdasági, tudományos—műszaki segítségre vagy a nemzetközi kereskedelemben, diplomáciai életben betöltött szerepünkre.

Az eddig elért eredményeket összegezte a párt novemberben megtartott XI. kongresszusa, és határozta meg további feladatainkat. A kommunisták e magas fóruma több vonatkozásban is döntő jelentőségű dokumentumokat vitatott meg, fogadott el — az egész ország népének bekapcsolódásával folytatott eszmecsere nyomán —, s mondhatni újabb emberöltő fejlődésének körvonalait vázolta fel.

Érdeemes e dokumentumok fölött elgondolkodni.

Fél éve, hogy közzétették a párt programjának tervezetét. Azóta megvitattuk és elfogadtuk. De a kidolgozás, vitára bocsátás, a véglegesítés és megszavazás csupán a kezdet, ezután következik a neheze, a valóra váltás. De az eltelt fél esztendő is nyújt már bizonyos támpontot abban a tekintetben, milyen lesz a program jövőbeli „élete“, miként befolyásolja egész tevékenységünket, magatartásunkat, gondolkodásmodunkat. Már az eddig megjelent hozzászólások, kiegészítések, megjegyzések, értelmező tanulmányok, hazai és külföldi nyilatkozatok kiemelik a program gazdag, átfogó, sokrétű jellegét, mélyretörő elméleti alapvetését, világos jövőbelátását s nem utolsósorban pártunknak azt a készségét, hogy a marxizmus—leninizmus elvi igazságait a hazai körülményeknek megfelelően, a mai világhelyzet ismeretében és a tudomány legkorszerűbb vívmányainak megfelelően alkalmazza. Az az élénk vita-tevékenység, amelyet a programtervezet

közzététele még a nyáron elindított, nyilván termékenyítően hat majd nemcsak a filozófiai, ideológiai, politikai kérdések tisztázására, hanem az alkalmazott tudományokban végzett kutatásokra éppen úgy, mint a gyakorlati termelőmunkára avagy a népművelésre.

A pártprogram megállapítja, hogy az előttünk álló időszak a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésének, valamint a kommunizmus elvei szerinti világteremtés kezdeteinek történelmi kora. E nagy vívmányokat, reményeket méhében hordozó jövő gazdasági elképzelései öltének testet a XI. kongresszuson elfogadott távlati irányelv-összegezésben. Ismeretes, hogy az irányelvek az eddighez képest mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben alapvetően új előírásokat tartalmaznak. Egyfelől az ipar, mezőgazdaság, közlekedés vagy lakásépítés üteme még inkább fölgyorsul, másfelől viszont a gazdaságfejlesztés fő jellemvonása lesz a tudomány eredményeinek, ajánlásainak, eljárásainak széles körű alkalmazása, a belterjes fejlesztés módszereinek hatékony bevetése.

E tervek, előirányzatok, elképzelések valóra váltását pedig minden bizonnyal elősegíti az a tény, hogy pártunk határozott és világos eszmeiségű törvénykönyvben határozta meg a kommunista erkölcs és méltányosság elveit.

A távlati tervek, előirányzatok előterében azonban kapunkon kopogtat a jelen. Pártunk Központi Bizottsága múlt esztendei utolsó teljes ülésének javaslatára a Nagy Nemzetgyűlés megszavazta az ez évi egységes gazdasági-társadalmi tervet. E helyütt csupán azt jeleznék, hogy ez a tervezet az 1971—1975-ös ötéves terv utolsó szakasza, de jóval nagyobb föladatokat tartalmaz, mint az eredeti kidolgozás. Nagyobbakat, mert az idő előtti teljesítésére indított mozgalom máris szép eredményeket szült, jelentős nagyüzemek, építőtelepek, mezőgazdasági egységek teljesítették öt évre szóló tervüket négy év alatt, s ennek eredményeként immár előnyre, többletre tettünk szert. Ebben az évben dől el azonban végérvényesen, hogy miként zárjuk mostani ötéves tervünket, mire vezettek a versenyek, vállalások, följánlások.

Nem folytatjuk a fölsorolást. Elég is ennyi, hogy jelezzük, milyen történelmi helyzetben kerül sor a választásokra. Az erre vonatkozó törvénytervezet, az eszközölt alkotmánymódosítások, a szervezési intézkedések, valamint az új elvek — például az, hogy két vagy több jelölt között lehet majd választani — arra vallanak, hogy különös gonddal, alapossággal készítik elő a választást. Különös gonddal avégett, hogy az újonnan megalakuló testületek ne nélkülözzék a nagy föladatokhoz méltó felelősségérzetet vagy a szükséges szakértelmet, akárcsak a megifjodásban rejlő lendületet vagy a választók bizalmát. Olyan embereket válasszunk — mutatott rá Nicolae Ceaușescu elvtárs —, akik eddig kifejtett munkásságukkal, életvitelükkel rászolgáltak arra, „hogy a községeket, városokat és megyéket irányítsák, hogy képviselők legyenek a Nagy Nemzetgyűlésben, hogy döntsenek országunk fejlesztéséről, hazánk bel- és külpolitikájáról“.

A pártprogram, a kommunista etika és méltányosság törvénykönyve, valamint a gazdasági előirányzatok messzi távra szólnak. Alapvetésüket azonban most kezdjük meg, az idén választandó vezetőséggel. És eltelnek majd évek, évtizedek, de az idei vetés eredményei még mutatkozni fognak. Ki tudja, ki éri meg közülünk az újabb emberöltőt? Bizonyos azonban az, hogy majd az évezred végén az akkoriak úgy gondolnak vissza napjainkra, a mi cselekedeteinkre, a kidolgozott dokumentumokra, irányelvekre, ahogy mi tekintünk vissza — tisztelettel és elismeréssel — azokra, akik negyedszázaddal vagy 28—30 évvel ezelőtt, szocialista hajnalunkon már a mai kor föladataira is gondoltak, s a mi javunkra is munkálkodtak.

D. G.